

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sva prava pridržana. Dopuštenje za ponovno objavljivanje ovog sažetka dano je isključivo u svrhu uključivanja u HUDOC bazu podataka Suda.

© Office of the Representative of the Republic of Croatia before the European Court of Human Rights. All rights reserved. Permission to re-publish this summary has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Bureau de l'Agent de la République de Croatie devant la Cour européenne des droits de l'homme. Tous droits réservés. L'autorisation de republier ce résumé a été accordée dans le seul but de son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

SAŽETAK PRESUDE

KURT PROTIV AUSTRIJE PRESUDA VELIKOG VIJEĆA OD 15. LIPNJA 2021. ZAHTJEV BR. 62903/15

Austrijske vlasti provele su autonomnu, proaktivnu i sveobuhvatnu procjenu rizika od nasilja u obitelji te stoga nisu povrijedile obvezu zaštite života podnositeljice zahtjeva i njezine djece

ČINJENICE

Podnositeljica zahtjeva je u srpnju 2010. prijavila supruga E. policiji, tvrdeći da joj je nanio tjelesne ozljede. E.-u je izrečena zaštitna mjera prema kojoj se morao udaljiti iz obiteljskog stana na četrnaest dana te mu je u tom razdoblju bilo zabranjeno prići stanu roditelja podnositeljice zahtjeva kao i okolnim područjima. Državno odvjetništvo je u prosincu iste godine pokrenulo kazneni postupak protiv E.-a, a Regionalni kazneni sud u Grazu ga je u siječnju 2011. proglasio krivim za nanošenje tjelesnih ozljeda i prijetnju te osudio na tri mjeseca zatvora uvjetno uz rok kušnje od tri godine. U svibnju 2012. podnositeljica zahtjeva je podnijela zahtjev za razvod braka od E.-a te ga je prijavila za silovanje, gušenje i opasne prijetnje. Također je navela da je E. ponekad udarao i njihovo dvoje djece, što su potvrdila i sama djeca tijekom policijskog ispitivanja. Istoga dana, policija je E.-u izrekla novu zaštitnu mjeru zabrane prilaska obiteljskom stanu, stanu podnositeljčinih roditelja i okolnim područjima, te je o događaju obavijestila dežurnog državnog odvjetnika. Državno odvjetništvo je istoga dana pokrenulo kazneni postupak protiv E.-a zbog sumnje na počinjenje kaznenog djela silovanja, nanošenja tjelesnih ozljeda i opasnih prijetnji. Tri dana kasnije, E. je u školi ubio svog sina te je počinio samoubojstvo. Podnositeljica zahtjeva je pokrenula postupak utvrđivanja službene odgovornosti tvrdeći da su nadležna tijela napravila propust jer E.-a nisu zadržala u istražnom zatvoru iako je postojala stvarna i neposredna opasnost da će počiniti nasilno kazneno djelo protiv svoje obitelji. Regionalni sud je odbio njezin zahtjev, a Žalbeni sud njezinu žalbu navodeći da su nadležna tijela ispravno postupila jer nije bilo nikakvih naznaka o postojanju rizika od takvog nasilja, posebno na javnom prostoru kao što je bila škola.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članke 2., 3. i 8. Konvencije, podnositeljica zahtjeva je prigovorila da austrijske vlasti nisu zaštitile nju i njezinu djecu od nasilja u obitelji.

U [presudi](#) od 4. srpnja 2019., vijeće ESLJP-a je jednoglasno utvrdilo da nije došlo do povrede materijalnog aspekta članka 2. Konvencije. Na zahtjev podnositeljice, predmet je sukladno članku 43. Konvencije upućen velikom vijeću.

OCJENA ESLJP-a

Države moraju poduzeti odgovarajuće korake kako bi zaštitile život pojedinaca pod njihovom jurisdikcijom. Ta pozitivna obveza uključuje obvezu uspostavljanja odgovarajućeg zakonodavnog okvira, obvezu poduzimanja preventivnih operativnih mjera, i obvezu provođenja učinkovite istrage.

U pogledu obveze poduzimanja preventivnih operativnih mjera, ESLJP je u predmetu [Osman protiv Ujedinjene Kraljevine](#) razvio test na temelju kojeg se može utvrditi jesu li države ispunile tu obvezu:

- a) jesu li vlasti znale ili su morale znati za postojanje stvarnog i neposrednog rizika za život točno određene osobe zbog kriminalnih radnji treće osobe,
- b) jesu li vlasti u okviru svojih ovlasti poduzele mjere od kojih bi se, razumno prosudbom, moglo očekivati da će se njima izbjeći taj rizik.

Dužnost poduzimanja preventivnih operativnih mjera je obveza sredstava, a ne rezultata. Stoga, ako su nadležna tijela odgovorila na utvrđeni rizik poduzimanjem odgovarajućih mjera u okviru svojih ovlasti, činjenica da takve mjere nisu dovele do željenog rezultata ne može dovesti do zaključka o povredi članka 2.

U ovom predmetu, ESLJP je razjasnio opća načela primjenjiva u slučajevima nasilja u obitelji prema članku 2. Konvencije te je, proširujući Osman test, razvio test koji treba primijeniti u slučajevima nasilja u obitelji. Prvi dio ovog testa zahtijeva od vlasti da odmah reagiraju na navode o obiteljskom nasilju. Nadležna tijela moraju utvrditi postoji li stvarna i neposredna opasnost za život jedne ili više identificiranih žrtava nasilja u obitelji provođenjem autonomne, proaktivne i sveobuhvatne procjene rizika. Stvarnost i neposrednost rizika moraju se procijeniti uzimajući u obzir poseban kontekst slučajeva nasilja u obitelji. Ako ishod procjene rizika ukazuje na postojanje stvarne i neposredne opasnosti za život, aktivira se drugi dio testa koji od nadležnih tijela zahtijeva poduzimanje preventivnih operativnih mjera koje moraju biti primjerene i razmjerne razini procijenjenog rizika.

Autonomna i proaktivna procjena rizika znači da se vlasti ne trebaju oslanjati isključivo na žrtvinu percepciju rizika, već ju moraju nadopuniti vlastitom procjenom, prikupljanjem i analizom informacija o svim relevantnim čimbenicima. Sveobuhvatna procjena podrazumijeva korištenje standardiziranih, međunarodno priznatih alata razvijenih na temelju kriminoloških istraživanja i najboljih praksi država u slučajevima obiteljskog nasilja¹. Postoji nekoliko pokazatelja koji ukazuju na visok rizik od nasilja u obitelji, kao što su: činjenica da je žrtva podnijela zahtjev za razvod ili je prekinula vezu, prethodni činovi nasilja, psihičke poteškoće počinitelja, prethodno izricanje zaštitnih mjera, ovisnost, nezaposlenost, prijetnje oduzimanjem zajedničke djece, seksualno nasilje, prijetnje ubojstvom žrtvi i njezinoj djeci, prijetnje samoubojstvom te prisilno i kontrolirajuće ponašanje. Posebno važan pokazatelj, sukladno članku 51. Istanbulske konvencije, je ima li počinitelj pristup vatrenom oružju.

Važno je da se nadležna tijela redovno obučavaju i podižu svijest, posebno u pogledu alata za procjenu rizika, kako bi razumjela dinamiku obiteljskog nasilja. Svaka procjena rizika mora biti prikladna za sustavnu identifikaciju i pristup svim potencijalnim žrtvama (izravnim ili neizravnim), imajući na umu mogućnost postojanja različite razine rizika za svaku od njih. Nadležna tijela moraju dijeliti informacije o rizicima i koordinirati podršku sa svim drugim relevantnim dionicima koji dolaze u redovit kontakt s osobama u riziku, uključujući, u slučaju djece, s učiteljima. Vlasti bi trebale obavijestiti žrtvu(e) o ishodu svoje procjene rizika i, prema potrebi, pružiti savjete i smjernice o dostupnim pravnim i operativnim zaštitnim mjerama.

ESLJP je u brojnim predmetima utvrdio da činjenica da je počinitelj ranije optužen za nasilje u obitelji predstavlja značajan rizik od daljnjeg i mogućeg smrtonosnog nasilja, stoga nadležna tijela tu činjenicu moraju propisno uzeti u obzir pri procjeni rizika od daljnje eskalacije nasilja, čak i nakon izricanja zaštitne mjere. Međutim, vlastima se ne smije nametnuti nemoguć ili nerazmjeran teret.

Drugi dio testa, odnosno obveza poduzimanja preventivnih operativnih mjera, podrazumijeva koordinaciju između više tijela, brzu razmjenu informacija te, u slučaju uključenosti djece, obavješćavanje nadležnih tijela za zaštitu djece, škola i/ili drugih ustanova za brigu o djeci.

Odabir operativne mjere zahtijeva pažljivo vaganje suprotstavljenih interesa žrtve i počinitelja. S jedne strane, takve mjere moraju biti odgovarajuće i učinkovite za žrtvu, dok s druge strane, u mjeri u kojoj utječu na navodnog počinitelja, moraju biti u skladu s drugim obvezama država prema Konvenciji, posebice prema člancima 5. i 8. Konvencije.

Primjenom navedenih načela na predmet podnositeljice zahtjeva ESLJP je utvrdio da su austrijske vlasti ispunile uvjet pružanja hitnog odgovora na navode o nasilju u obitelji te su

¹ Sukladno članku 51. Istanbulske konvencije nadležna tijela trebaju učinkovito procijeniti i razraditi plan za upravljanje sigurnosnim rizicima s kojima se određena žrtva suočava u svakom pojedinom slučaju, prema standardiziranoj proceduri te u međusobnoj suradnji i koordinaciji. Postoji nekoliko međunarodno priznatih alata za procjenu rizika, primjerice Priručnik za procjenu rizika opasnosti od zlostavljanja u obitelji (SARA), Konferencija o procjeni rizika na razini više agencija (MARAC), Sustav dinamičke analize rizika (DyRiAs), VioGén iz Španjolske te Inventar rizičnosti nasilja u obitelji (DVSİ, DVSİ R).

pokazale posebnu revnost pri postupanju. Naime, i 2010. i 2012., nadležna tijela su odmah reagirala na podnositeljičine navode o nasilju u obitelji, prikupile su dokaze i izdale zaštitne mjere bez kašnjenja ili neopravdanih razdoblja neaktivnosti. Policija je imala kontrolni popis specifičnih čimbenika rizika koje je trebalo uzeti u obzir u slučaju intervencije prema relevantnom domaćem zakonu. Nakon što je podnositeljica podnijela kaznenu prijavu, policija ju je pratila do obiteljskog stana kako se ne bi sama morala suočiti s E.-om, te ju je obavijestila o mogućnosti podnošenja zahtjeva za privremenu zabranu prilaska. Policijski službenici su E.-a odveli u policijsku postaju na ispitivanje gdje su mu oduzeli ključeve obiteljskog stana, a jedan od policijskih službenika bio je posebno obučen za rješavanje slučajeva nasilja u obitelji.

Ispitujući kvalitetu procjene rizika, ESLJP je utvrdio da je procjena rizika koju su provela nadležna tijela, iako nije slijedila nikakav standardizirani postupak, ispunjavala uvjete autonomnosti, proaktivnosti i sveobuhvatnosti. Naime, policijska procjena nije bila utemeljena samo na činjeničnom iskazu podnositeljice zahtjeva, već i na nekoliko drugih čimbenika i dokaza. Policija je ispitala sve neposredno uključene osobe, sastavila detaljne zapisnike o njihovim izjavama, fotografirala podnositeljičine vidljive ozljede, napravila uvid u evidenciju prethodno izrečenih zaštitnih mjera protiv E.-a kao i prethodnih osuda vezanih za nasilje u obitelji, te je provjerila je li na ime E.-a bilo registrirano vatreno oružje.

Nadalje, iz policijskog izvješća bilo je razvidno da je policija uzela u obzir pokazatelje visokog rizika od nasilja u obitelji, tj. činjenicu da je prijavljeno silovanje, vidljive znakove nasilja u vidu hematoma na podnositeljici, njezino stanje uplašenosti, činjenicu da je podnositeljica bila izložena prijetnjama, a djeca nasilju, poznate prijavljene i neprijavljene prethodne činove nasilja, eskalaciju nasilja, nezaposlenost počinitelja, činjenicu da je podnositeljica podnijela zahtjev za razvod, E.-ovu sklonost da trivializira nasilje, njegovo ponašanje tijekom policijskog ispitivanja i činjenicu da na svoje ime nije imao registrirano vatreno oružje.

E.-ove prijetnje smrću i pokušaj gušenja podnositeljice također nisu bili zanemareni. Policija je o svemu tome obavijestila dežurnog državnog odvjetnika istog dana kada je podnositeljica podnijela prijavu. Državni odvjetnik je odmah u spisu sažeo glavne elemente predmeta, naredio daljnje istražne radnje te pokrenuo kazneni postupak protiv E.-a.

Ocjenjujući jesu li vlasti znale ili su morale znati da postoji stvarna i neposredna opasnost za život podnositeljičinog sina, ESLJP je zaključio da, na temelju informacija koje su austrijskim vlastima bile dostupne u relevantno vrijeme, nije bilo izgledno da će E. nabaviti vatreno oružje, otići u školu svoje djece i ubiti vlastitog sina u tako brznoj eskalaciji događaja.

Iako austrijske vlasti nisu provele posebnu procjenu rizika u odnosu na djecu podnositeljice zahtjeva, ESLJP je smatrao da na temelju informacija dostupnih u relevantno vrijeme to ne bi promijenilo situaciju iz sljedećih razloga:

- djeca nisu bila glavna meta E.-ovog nasilja ili prijetnji, već je njegova primarna meta bila podnositeljica zahtjeva,
- glavni razlog za podnošenje kaznene prijave podnositeljice bilo je navodno silovanje i gušenje vikend prije te kontinuirano nasilje i prijetnje upućene njoj,

- iako u policijskom izvješću o izricanju zaštitne mjere djeca nisu izričito navedena kao ugrožene osobe, u kriminalističkom izvješću koje je istoga dana proslijeđeno državnom odvjetniku, djeca su izričito navedena kao „žrtve“ kaznenih djela za koja je E. bio osumnjičen,
- austrijske vlasti su opravdano pretpostavile da će izrečena zaštitna mjera štititi djecu u istoj mjeri kao i samu podnositeljicu zahtjeva. Nije bilo nikakvih naznaka rizika za djecu u njihovoj školi, odnosno, na temelju onoga što je nadležnim tijelima bilo poznato u relevantno vrijeme, nije bilo nikakvih naznaka stvarnog i neposrednog rizika od daljnjeg nasilja nad sinom podnositeljice zahtjeva izvan područja za koja je izdana zaštitna mjera, a kamoli naznake smrtonosnog rizika,
- podnositeljica zahtjeva i njezina savjetnica iz Centra za zaštitu od nasilja same nisu smatrale da razina prijetnje opravdava traženje potpune zabrane kontakta između oca i djece,
- vlasti nisu smatrale E.-ove prijetnje dovoljno ozbiljnim ili vjerodostojnim da bi opravdale pritvor prije suđenja ili druge strože preventivne mjere od već izrečene zaštitne mjere,
- bilo bi poželjno da su nadležna tijela informirala školu u kojoj su podnositeljičina djeca pohađala nastavu o riziku od obiteljskog nasilja, ali ESLJP nije mogao utvrditi da bi takva mjera spriječila ubojstvo sina podnositeljice zahtjeva.

Uzimajući u obzir zahtjeve domaćeg kaznenog prava i one koji proizlaze iz članka 5. Konvencije koji štiti prava optuženika, nije bilo razloga dovesti u pitanje odluku austrijskih vlasti da E.-u ne odrede istražni zatvor.

ESLJP je utvrdio da su austrijske vlasti pokazale potrebnu revnost i dale brz odgovor na navode podnositeljice zahtjeva. Uzimajući u obzir specifičan kontekst nasilja u obitelji, nadležna tijela su temeljito i savjesno poduzela sve potrebne radnje te su provela autonomnu, proaktivnu i sveobuhvatnu procjenu rizika, čiji su rezultati doveli do izdavanja zaštitne mjere. Iz ove procjene nije bio uočljiv stvarni i neposredni rizik od napada na živote djece prema Osman testu primijenjenom u kontekstu obiteljskog nasilja, stoga vlasti nisu ni imale obvezu poduzimanja daljnjih preventivnih operativnih mjera posebno u odnosu na djecu podnositeljice zahtjeva, bilo u privatnim ili javnim prostorima.

Slijedom navedenog, nije došlo do povrede članka 2. Konvencije.